

ZA IZDAVAČA
Ivan Bevc
Nika Strugar Bevc

© za srpsko izdanje

BOOKA

11000 Beograd, Cara Lazara 12
office@booka.in

www.booka.rs

IZVRŠNA UREDNICA
Sanja Bogičević

LEKTURA
Borka Slepčević

KOREKTURA
Vesna Kalabić

PRELOM
Bodin Jovanović

DIZAJN KORICA
Jakov Jakovljević

ŠTAMPA
DMD štamparija

Beograd, 2024.

BOOKA.

Knjiga **212**

SAVO BOJOVIĆ
KAKO STE ČULI ZA MENE

© Savo Bojović, 2024.

Pobednički rukopis
godišnjeg konkursa za
najbolji neobjavljeni roman.

Sva prava zadržana.
Nijedan deo ove knjige ne može se koristiti
niti reprodukovati u bilo kom obliku bez
pismene saglasnosti izdavača.

SAVO BOJOVIĆ
KAKO STE ČULI ZA MENE

Mom ocu

Što, kad se življenja rok može provesti tako,
ko lovor, tamniji malo od sveg zelenila drugog,
s majušnim talasima po ivici svakog lista
(kao osmejak vetra) – što onda, što onda
morati putem ljudi – i, kloneći se sudbine,
čeznuti za sudbinom?...

Oh, ne zato što sreća
postoji, to prevremeno preimućstvo gubitka bliskog.
Nit zbog radoznalosti, il' radi vežbanja srca,
koje bi u lovoru takođe *postojalo*...

No zato što mnogo znači prisustvo na ovom svetu,
i zato što smo prividno nužni svemu ovdašnjem,
ovom nepostojanom što se nas čudno doima,
nas najnepostojanijih. *Jedanput* svako, samo
jedanput. *Jedanput* zauvek. Pa i mi takođe
jedanput. Nikad više. Ali ovo:
jedanput da si bio, pa makar i samo *jedanput*:
zemaljski da si bio – to izgleda neopozivo.

Rajner Marija Rilke

PRVI DEO

(...–1960)

Kdo je tebe Praslovan plavati učil,
da si preplaval tisto rusko reko
in se v mojih genih naselil.

Zoran Predin (Lačni Franc)

KNJIGA PRVA

I

„Ako ću da kažem, onda ću da kažem!“, rekao je Ranko i lupio šakom o sto pod nadstrešnicom svoje kuće, u selu Orizari, na obodu Skoplja.

Koji minut ranije postao je otac.

Vest je saopštila komšinica koja je pomagala u mučnom porođaju, konačno viknuvši kroz otvoren prozor i preko bebinog urlikom praćenog susreta s prvim dahom ona dva čarobna sloga: *mu-ško!*

Preostalo dvoje za stolom, Novica i Milena, čekalo je da čuje glasovito najavljene reči svog starijeg brata, ali bili su prepušteni samo Rankovom pogledu koji je šarao preko i između njihovih lica, pogledu koji nije uspevao da sakrije nedostatak misli iza sebe.

Ponovo je lupio šakom o sto.

To je izgledalo neobično, pomalo i komično, pomislio je Novica, smešno mu je bilo što se tako ponaša trezan čovek, pa makar i čovek koji je upravo postao otac.

„Pusti to“, rekao je Novica razbijajući tišinu, lativši se čuture žolte koju je doneo u džepu od sakoa. „Hajde malo jezik da okvasiš.“

„Ne!“, viknuo je Ranko i ponovo podigao ruku uvis. „Ako ću da kažem...“

„Ko to lupa?!“, začuo se prek i pun glas iz dubine kuće, glas Rankove žene Jelice, i zaustavio njegovu šaku u vazduhu, kao upucanu. „Ko to lupa, ždraku ću mu jebem!“

U novom nastupu tišine, počela je da pada prva novembarska kiša.

Odali su je šum mekog zemljišta okućnice i trepere-nje u brezinoj krošnji, čiji su preostali listovi, potpuno zlatni, pod težinom kapi i usled svog oblika, počeli da se povijaju prema zemlji, sve više ličeći na koncima vezana, po vetru plešuća srca.

Možda bi se tako učinilo nekome od ljudi za stolom da su na to obratili pažnju.

Tamo je Novica, ne čekajući više dozvolu, ukrug natočio po žoltu.

Svako je potom, s čašicom u jednoj, drugom rukom započeo da opisuje krst, kada je prag prekoračila žena nedovoljno bledog lica, sa zamotanim vunanim čebetom u naručju. Pri vrhu tog zamotuljka prošaranog pode-ranim vlaknima, ukrašenog ispranim mrljama od krvi, izvirivao je i jedan čuperak, crn kao ponoćni Vardar.

„Zvaće se Jovan“, rekla je Jelica gledajući u Ranka. „Kao tvoj otac.“

*

Okolnost koja ih je dve decenije ranije dovela u selo Ori-zari, i zbog koje se povest porodice Božović baš u tom mestu proširila rođenjem malog (ali od prvog trenutka krupnog i teškog poput neke od Rankovih pijačnih vreća)

Jovana, bila je ista ona što se nadvijala nad većinom zemaljskog prostranstva – Veliki rat.

U njemu se Jovan stariji borio, što je za njegove sunarodnike bilo daleko od posebne i retke sudbine, jedina retkost bila je što ga je i preživio. Za svoje zasluge u borbi, on je nagrađen. Uz pokoji orden, dobio je i zemlju na novoosvojenoj – ili novopovraćenoj, to se prema podneblju pita kao vazduh što se diše – teritoriji, pri samom ušću reke Treske u Vardar.

Napustio je porodični zavičaj, selo Gornju Konjušu i toplički kraj, i svoju porodicu preselio u Makedoniju, pretkraj hiljadu devetsto devetnaeste.

Plodno, mineralima i prirodnim vodooticanjem oplemenjeno („Bogomdano!“) zemljište prvom sinu unapred je presudilo zanat, a Jovana starijeg i njegovu suprugu Milevu ohrabrilo da se Ranku još dece pridoda, glad se činilo da neće biti briga.

U prvim posleratnim godinama oko kuće su nikli paprika, paradajz i kupus, a u kući Novica i Milena.

I kao što ničeg mudrog nema u spoznaji da blagodeti prate nesreće, i da su nevolje verno za petama radosti, to je životna doslednost, krivulja što po pravilu postupa – nje svaki čovek postane svestan pomoću mrve pamćenja, čim dovoljno dugo poživi – zbililo se da u doba kad su sva deca prešla školski prag, majka Mileva postane njihov jedini roditelj.

Jovan stariji je stradao u zasedi.

Tokom jedne posete zavičaju, iz krvne osvete je usmrćen na seoskom putu od Beloljina ka Gornjoj Konjuši. Zločin se nije očekivao, jer mu se uzrok desio čitavu deceniju pre, za vreme Topličkog ustanka, u ratnim

godinama, kada je konce između počinjenih zala teže razmrstiti.

Tada je po okolnim šumama počela da hara banda šumokradica, u kratkom roku stičući nemali imetak i loš glas. Njihovi postupci su dovodili seoski živalj do očaja, opštu oskudicu dobara pogoršavali su visinom preprodajnih cena za neophodnu sirovinu. U jednoj od svojih patrola, Jovan stariji, u službi vojske a po zanimanju šumar, uhvatio je bandu na delu. Upozorio ih je da šuma nije njihova i da, kao što nijedna ratna pobjeda nije pobjeda jednog čoveka, ili šačice ljudi, tako ne treba da bude i nijedna ratna korist. Oni su odgovorili zaletevši se na njega sa sekirama, na šta je Jovan stariji potegao svoj karabin i u grudi upucao prvog koji mu je prišao. Druga dvojica su se razbežala i po svedočanstvima meštana nisu se u tim krajevima ponovo pojavljivala.

Ali vrebali su priliku, pripremali osvetu – i deset godina kasnije, putem brzog jaha koji je bio stigao u Makedoniju, porodica Božović je saznala da su dvojica odbeglih trećem bili braća.

Smrt se tako uselila u kuću, i zauzela one kutke koji joj pripadaju, iz kojih se dečji strahovi i odrasle brige najbolje vide. Ali zemlja je i dalje bila plodna, oblaci su se nadvijali nad Skopljem, kao po dogovoru šapatom uspostavljenim tokom gluvih žega, da u pravi čas zagalame i opiju sve sunca sito, Treska je tekla, prinosi su rasli, rasla su i deca.

Ranko je uskoro napustio školu – kada je savladao sabiranje, oduzimanje, množenje i deljenje, u traženju nepoznatog iks on nikakvu vrednost nije video – i od

majke preuzeo tezgu na pijaci. Vreme mu je bilo došlo i za ženidbu.

*

Jelica je posmatrala kako se mali crni čuperak u njenom krilu pretvorio u punu glavu kose.

Perspektiva je ostala ista, ali se slika promenila. Jovanova glava je naslonjena između njenog ramena i leve dojke, u položaju iz kog je prestao da se hrani, ali ne i da se ponekad odmara, i odakle mu je zgodno da svoju pozornost iskaže dizanjem pogleda i izvijanjem obrva. A pozornosti nije nedostajalo, naročito kada bi od majke slušao priče, ma koliko puta bile ponovljene, poput ove prethodne, njegove omiljene, o imenjaku koji nije dobio priliku da mu bude deda.

Jelica je posmatrala punu glavu kose, prav nos, oči crne kao da su potka za zvezde, i prvi put pomislila da, iako mu nema ni tri pune godine, i malo šta o životu koji ga čeka može da zna, bar jedna njena brigada može da umine – sin će joj biti lep čovek.

„Vreme je, Jelice“, s vrata sobe objavio je Ranko.

April je hiljadu devetsto četrdeset prve, i od početka godine se čuju stvari od kojih se krvima u Makedoniji razilaze temperature.

Životno pravilo koje je Jelica težila da u svojim pričama Jovanu učini bliskim iznova pokazuje ustrajnost.

Prešla je u drugi kraj sobe, iz krevca podigla prethodne godine u leto rođenu ćerku Lenku, a onda s njom u naručju i u korak praćena Jovanom, koji se stisnutom pešnicom držao majčine suknje, izašla iz kuće i popela se u

prikolicu upravo pridošlog kamiona, i otpočela beg pred bugarskim divizijama.

U prikolici boje rđe, više nalik konjskoj zaprezi, ali s automobilskim gumama, po čijem su dnu pri većim krivinama šuš kale ljske od lukovica, i s jedne na drugu stranu klizili ostaci polusuve zemlje – u kojoj je Jovan primetio da kad snažno zagazi, vidi svoj otisak, i time bio zaokupljen dok ga truckanje nije uspavalo – s njima su bili i baba Mileva i tetka Milena.

Dečak je kretao na put s četiri žene, ka delu zemlje koji se u tom trenutku smatrao bezbednijim, nazad ka Toplici i rodnom selu očeva svog oca.

Novica je bio svršeni kadet oficirske škole i mesecima se nalazio izvan Makedonije. Od njega je i stigao savet da se napusti Skoplje, ali Ranko nije želeo da se odvoji od imanja i tek zasađenog voćnjaka.

Umesto toga, dok se prikolica gubila iz vida, on je stajao pod brezom u cvetanju i mahao, poput vetrokaza.

*

Kada je Ranko pre vremena nasledio očevu imanje (podmuklim se pokazalo obeležje njegovog imena), ženidba je postala neupitni naredni korak. Njegova majka Mileva nije bila voljna da to bude za devojkju iz Makedonije.

Brkljače okolo, govorila je, ne zna čovek ni ko su ni odakle su, dodavala je, sumnjičavo posmatrajući narod po skopskoj pijaci. Šta god to značilo, Ranku je posledica bila jasna, moraće po nevestu da ide, gde drugo nego u topličke krajeve.

Vest se proćhula onako brzo kako još samo vesti o smrti putuju.

Mladi zemljoposjednik iz porodice ratnog heroja tražio je ženu za nemalo gazdinstvo.

Odmah zatim jedan od rođaka iz Gornje Konjuše javio je kako zna dobrog i ćasnog ćoveka u Prebrezi, kod Blaća. Za njegovu ćerku se prića da je najlepša devojka ne samo u selu nego i daleko izvan okružujućih okruga, *sve do Soluna nema lepše*, govorio je rođak, pokazujući vrstu talenta koji bi se Ranku dobro našao i za tezgom. Odluka je doneta, i za Srbiju se krenulo sledećeg jutra.

Trpezarija Miodraga Bioćanina izgledala je kao da će se u njoj istovremeno s objavom braka dogoditi i svadba.

Stolnjak star dve generacije, s belodanom svrhom da se iznese samo onda kada ruku sudbine ispruži ona naredna, na njemu odnekud sa severa dopremljeni tanjiri od porcelana, ćaše do ruba natoćene domaćim crnim vinom, i miris zapaljene peći, doćekali su Ranka Božovića.

Od svega, za oko mu je zapala jedino peć – pružila mu je priliku da ugrije ruke i lice od vetra koji se s Jastrepca spuštao i besneo ćitavom blaćkom ravnicom, od Konjuše do Prebreze. Pratlja mu je bio rođak provodadžija, on je iznutra bio ogrejan šljivovicom i dobrim raspoloženjem koje je rakija raspalila, njegov je i bio predlog da se put između dva sela prevali na konjima.

Još dok je Ranko pokušavao da oseti dodir Miodragove šake pri prvom rukovanju, u trpezariju je ušetala buduća mlada.

Zasigurno je to bila ona, u trenutku je postalo jasno da svaka prića o njoj ima zaćetak u istini, da su prateća preterivanja nužnost isticanja utiska o njenoj pojavi, one

vrste utiska koji preterivanju mora pribecći, pa zavisno od nečije uobrazbe završi i kao poezija. Ponajmanje lepotom, u kojoj nije oskudevala – ali zna se da je lepota u oku onog ko je lepoti izložen, i da često proste pojedivosti izazivaju veći zanos kod jednog nego kod drugog čoveka – ona je prožimala prostor svojom celovitošću i tvorbenim suprotnostima; naglom blagošću, pokornom slobodom, raskošnom jednostavnošću – kao da pored nje događaj i ugođaj nikada nisu različite reči.

Ranko je bio prestrašen.

Nižim registrima glasa joj se predstavio, manje zvučaći pribrano nego kao osoba koja pati od gorušice.

Isti ton je zadržao i kada su seli za sto, držao se samo neophodnih reči. Pridružila im se potom i Miodragova supruga.

Došao je trenutak da glava kuće svečano održi zdavicu.

„Ali to mora s *rakijom*“, rekao je Miodrag, pa podviknuo neodređeno usmerenim glasom. „*Rakije!*“

Rođaku provodadžiji su oči odmah zaplamtele, i nije mu bilo drago što se čitav minut čekalo pre nego što je u trpezariju ušla još jedna osoba, činilo se devojkica, ali krupnog stasa i pogrbljenih ramena, ne koračajući koliko zapinjući o tlo, i bez reči spustila poslužavnik na sto tako da svaka od tri čašice poskoči. Onda se naglo usmerila ka vratima od kuće, rekla *idem konje da nahranim*, i zalupila ih za sobom.

Rankovi kapci su zinuli.

„Kuku“, čula se Miodragova supruga.

„Ko je to?“, pitao je Ranko.

„Naše drugo dete“, rekao je Miodrag. „*Jelica.*“

„Hoću nju“, rekao je Ranko, nesvestan da je to učinio naglas.

*

Svitalo je nad obroncima Jastrepca.

Mlečni trag se pojavio iznad vrhova krošnji i počeo da osvaja mastiljave nijanse noćnog neba, a kamion prokupačkog trgovca, koji je prethodnog dana krenuo iz Skoplja, stigao je do drumske raskrsnice u Beloljinu. Zaustavljanje je probudilo Jovana iz dubokog sna. Dečak se uspravio u prikolici i pogledao okolo, napinjući se da razazna bilo kakav obris u mraku, pre nego što mu se ukazalo majčino lice.

„Odavde mora peške“, rekla je Jelica i s njega zbacila ćebe.

II

I suva trava razasuta oko kuće svuda otpala s bosih nogu iz polja i miris kajmaka na gornjoj usni od doručka i po-
gaženi suncem sprženi plodovi duda, repovi stoke u staji kao kosa lutke Lenkine, okolo mušice, ispod hrpa onog što posle u polje se nosi, potok bistar, prsti koji trnu češljajući po dnu pa zgreju se na suncu smesta i nastave da love trske pruće oblutke, puštaju plutajuće od oraha ljuske, i prašina iza leđa svakog dečjeg trka, deca i trk i prašina, po vratu čelu noktima ušima nosu, deca u trku, i prašina – tračak zebnje pred spavanje, kad odrasli su okupljeni u sobi pored i govore tiho, pa od njih zrikavci pod prozorom postanu glasniji, i odvođe u san.

U Gornjoj Konjuši, kada dođe leto, činilo se da ne postoji drugo godišnje doba.

Jelica je rukama pokidala hleb napola, upravo ga izvu-
kavši iz furune. Jovan je pogledom ispratio kako se oblak pare zakovitlao ka tavanici, a onda gladne oči preusmerio u pravcu vekne što se pušila. Uprkos porivu, rukama nije makao, na teži način je od baba Milevine šibe (u treptaju bi se stvorila, kao uskrsla) učio da to nije pametno. Jelica

bi ostajala leđima okrenuta tom dešavanju, ali ne zato što ga je bila nesvesna.

Na sto je izneta i karlica skorupa, a onda je prva kriška, opet rukom otkinuta, namazana i udeljena Jovanu.

„Vid' kako guma“, rekla je, i pomazila ga po temenu baba Mileva, tonom neopredeljenim između brige i ponosa, dok je on lizao prste kupeći svaki trag mlečne masti. „Ko pašče.“

Jovanu su njene reči bile podsetnik. Odmah je počeo da vreba priliku, a potom u svojoj nameri nekim čudom i uspeo, da meku unutrašnjost hleba dodatno načne, doduše ne da bi je pojeo – biće da zato baba Mileva nije primetila, vilica mu se nije pomerila – već da bi je smestio u džep svojih kratkih pantalona, tik uz prethodne večeri pohranjen kolut kobasice. Onda je iskapio ostatke varenike, i musav istrčao u dvorište.

„Ne dalje od škole!“, viknula je Jelica kroz prozor, i znala je da su reči doprle do Jovana, videla je da mu se trk usporio pod njenim glasom, a nakon toga se ponovo ubrzao usmeren ka kapiji.

Sva deca s kojom se družio u selu bila su starija od njega. U igri se to nije primećivalo, bio je podjednako rasta kao oni, u dečjem društvu dovoljan razlog da se broj godina u potpunosti zanemari – naprotiv, osećao se posebno traženim kada bi nešto trebalo podići, preskočiti ili dohvatiti – ali je utoliko njegova usamljenost rasla s jeseni, a leto predstavljalo praznik, kada se škola raspusti.

Utom su ovog jutra, na poslednji dan škole, Jovanova osećanja bila duboko sukobljena. Bio je pred vratima još jednog pustolovnog leta, biće najlepšeg do sada – zvuci

pucnjave u daljini su se proredili („to su samo lovački“), noćni razgovori starijih, vođeni pod upaljenom petrolejkom, postali su glasnjiji, osmeh na majčinom licu češći i širi, on viši i brži, sve odreda je ukazivalo da će i domašaj pustolova biti veći – a naspram toga čitav jedan dan, neglediva razvučenost jedna stajala je na putu.

Pred školom je usporio – komšiluk se pobunio da jurnjavom jarca obližnje kokoši, uzvikujući svašta o uzajamnim bezglavostima – i koračajući kao da se prikrada, zaseo u senku bledosive zgrade.

Pomisao o provođenju tolikih sati u zatvorenom prostoru ispunila ga je prazninom, osetio se kao da je vruć hleb i kajmak maločas bacio u jamu, a ne pojeo. Sem za vreme najljućih smetova – a i tad bi se sunce istislo u vidik, pa ohrabrilo nešto grudvanja – slično osećanje se javljalo kad god bi bio vezan i za sopstvenu kuću.

A tek kada bi se setio svega ostalog što je slušao o školi; o još jednoj šibi o kojoj bi morao da brine – ova je stalno pred očima, položena preko učiteljevog stola – o tome da će ga terati slova da čita, da neće biti dovoljno samo svoje ime da prepozna a ostale reči da posmatra i zamišlja šta znače, i *matematika*, ta reč koju bi ponekad izgovorili, za koju nije mogao da pojmi šta predstavlja, oni svakako nisu uspevali da objasne, ali je znao da u odnosu na sve druge najmanje voli da je čuje.

Na jesen će i on u đaćku klupu.

Zaobišao je zgradu škole i zadrugu, i izbio na seosku utrinu.

Seo je na livadu, sada leđima okrenut školi, i zagledao se u prostrano polje, oivičeno drumom i ogradama dvorišta. Neobično mu je sve izgledalo na ovakav dan,

nijednu kravu nije video, a kamoli dete, tišina je bila bučnija, kao uši da mu je zapušila, krošnje guste i nepomične kao na baba Milevinom goblenu, i mirisi su prilazili drugačije, sa zemlje su se podizali. Na zemlju je potom i legao, i dalje vlažnu uprkos vrućini, i zagledao se u nebo. Ni oblaci nisu ličili na sebe, to malo koliko ih je bilo, rasuti unutar sebe i po svodu, prozirni maltene, takvi nisu mogli ni na šta drugo da zaliče, kao što bi ponekad bio slučaj, kad bi pozivali Jovana da se pozabavi razaznavanjem, pa i razgovaranjem, ako ga se oblik posebno ticao. Sklapanjem očiju je odgovorio na njihovo ćutanje.

Iz dremeža ga je prenulo mokro na obrazu, raširilo se onda i po ostatku lica, praćeno dahtanjem i grebanjem po nadlaktici.

Otvorio je oči, pseća njuška se već spustila niže, obigravala je oko njegovog džepa, šapom uporno stružući po tkanini, a onda – primetivši da je Jovan podigao glavu – omaleni šarov mu je skočio za vrat, u nezgrapni zagrljaj.

Prevrtali su se po utrini, iako različiti po rastu, s daljine i pod prepodnevnom suncem, teško razlučivi, dečak i pas.

Zaustavili su se čim je Jovan zagundao.

Šarov se udaljio za korak, i posmatrao ga kako pokušava da izvuče nešto iz oka.

„Šta mi načini?“, pitao ga je Jovan, praveći se da mu je naneta ozbiljnija ozleda.

Šarov je pokazao zube zadižući gornju usnu, mreškajući njušku, i gurnuo glavu u njegovo krilo, mašući repom kao belom zastavicom.

Kada ga je video prvi put, pre nekoliko dana, takođe u blizini škole, s buketima slame koji su posvuda izvirivali iz žbunovite dlake, mislio je da mu mali pas pokazivanjem zuba preti, da će ga možda i ujesti ako mu se približi – svog psa nije imao, a o tuđima se svačega naslušao – ali kuće mu se tada samo od sebe približilo, i bojažljivo, povijajući se preko jedne strane, bacilo na leđa. Jovan mu je prišao i počeo da ga češe po trbuhu čija je meka rundavost prikrivala mršavost, psić je nastavio da pokazuje zube, onda je i kinuo od uzbuđenja, nekoliko puta zaredom, poslednji put toliko jako da je odskočio od zemlje i uspravio se na sve četiri noge, pa mahnito nastavio da maše repom i otkriva zube – i Jovan je shvatio šta je u pitanju, kuće se na taj način smešilo.

Sada je zavukao ruku u džep i izvadio kolut kobasice.

Šarov je ustuknuo, lice mu se primirilo, rep zaledio u vazduhu. Progutao je prvu polovinu kobasice, bez ijednog zagrižaja, a zatim netremice posmatrao prilog – iz Jovanovog džepa ukazao mu se potpareni hleb, pretvoren u končićima i trunjem prošaranu smesu nepravilnog oblika.

„Liči na tebe“, rekao je Jovan, prstima valjuškajući hleb u ruci, pa ga bacio kućetu iza leđa.

„Moram neko ime da ti dam“, dodao je, gledajući ga kako rovari po busenu trave, pa kako žvaće i maše repom, nakon uspešno okončane potrage. „Ne može Crni, mnogo si šaren. A ne može ni Šarov, tako se zovu svi ostali psi.“

Dao mu je i drugu polovinu kobasice, a onda krenuo u šetnju po utrini, sa svojom skakutavom pratnjom tražeći drvce koje bi moglo da posluži za igru koju su prethodno uvežbali. Nije uspevao da nađe dovoljno dobar komad,

sve na šta je naišao bilo je napuklo i isušeno suncem, kao iverje, ostavljeno bez mase koja je pružala zadovoljstvo i daljinu pri bacanju.

Na obodu utrine, tačnije uz samu ivicu puta, odjednom je ugledao hrpicu nekakvog grumenja rasutog po malom prostoru, razlomljenog kamena činilo se, verovatno ispalog iz nečije zaprege. Uzeo je komad i zavrjlačio ga toliko jako da se celim telom zateturao. Šarov se namah bacio u trk, preostale slamke s krzna zalelujale su vazduhom, i pre nego što se prašina za njim slegla, već se vratio s grumenom u vilici – ali je, umesto da se zaustavi, jednostavno produžio pored Jovana, sredinom druma, u suprotnom smeru.

Dogodio se trenutak neodlučnosti, majčinu naredbu nije zaboravio, njene je bez izuzetka slušao, ali pogled preko ramena u pravcu škole, i spoznaja da će još sati proći pre nego mu drugovi budu pušteni na slobodu, kao i pomisao da šarov verovatno neće daleko odmaći, prelomili su da ga Jovan zaprati.

Istovetnim tempom, muklo tapkajući šapama po zemlji, odgovorno marširajući, plena stegnutog u vilici, zamahujući repom kada bi Jovan za njime bezimeno povikao, kuče je išlo ka poslednjoj kući u nizu, posle koje više nije bilo druma. Dok su prolazili, Jovan je pazio da ne bude primećen, dobro je znao koliko brzo Jelica dozna o nestašluku, ali dvorišta su bila začudno pusta, nikoga nije video, a sem pokojeg rikanja iz staja i dalje se ništa nije čulo.

Prošli su i poslednju kuću, kolski drum se pretvorio u šumsku stazicu, skoreni ostaci balega sad su morali da se preskaču, i teren je počeo blago da opada, sve do

jednog proširenja u udubini, na kom se nalazila ozidana česma. Shvatio je da to mesto prepoznaje, dva-tri puta se tu s drugom decom okrepljivao, žedni i uzavrelih potiljaka povijali su se pod kapavim mlazom, okruženi nadvijajućim, prazelenim krošnjama.

Zastao je uvidevši da nikada dalje nije odmakao. To je bilo dovoljno da se kuće okrene, i da im se sretnu pogledi. Kuće je oborilo glavu, bale su mu pocurile s grumena u zubima i razvukle se među travkama.

Zatim se ponovo ustremilo napred, brže nego ranije, kratkim i rundavim nogama poskakujući.

Jovan je nastavio da ga prati.

Stazica je odatle vodila naviše, izvan udubine, gde se drveće isprva prorredilo, pa najednom potpuno nestalo, i pred njim se otkrilo svetlom poliveno polje, sastavljeno od obrušavajućih, beskrajno izvirućih brda, obojenih protutnjalim prolećem.

Posle šumske pomrčine prizor ga je bleskom zaslepio – rukom je zaklonio oči da bi potražio šarova.

I video ga je nedaleko od sebe, podno staze kojom su došli, kako isplaženog jezika dahće u mestu, okružen kamenim pločama posađenim u zemlju. Jovan mu je prišao i pomazio ga po glavi – činilo mu se da kuće to očekuje, zalíčilo mu je na njega samog kad bi pred kišu sklonio seno, a majka tome posvedočila.

Druga stvar mu je onda skrenula pažnju, sličnost jedna između okolnih kamenih ploča, krenuo je da ih obilazi i skoro na svakoj video istu reč, poznatu reč, šarov mu se oko nogu motao, umalo ga saplitao, ali dečak se ubrzo sam zaustavio kada je na jednoj video uklesano sopstveno ime.